

Вікторія Сизоненко

**ФОРМУВАННЯ ЕСТЕТИЧНИХ ЦІННОСТЕЙ
В МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ХОРЕОГРАФІЇ ЗАСОБАМИ
СУЧАСНОГО БАЛЬНОГО ТАНЦЮ**

У статті висвітлені умови, сприятливі для вдосконалення навчально-виховного процесу студента-хореографа, з метою результативного формування естетичних цінностей засобами сучасного бального танцю. Розглянуто вплив естетичного виховання на всебічний гармонійний розвиток майбутнього фахівця з хореографічного мистецтва, важливість розвитку естетичного смаку, формування естетичних ідеалів, поглядів, переконань, естетичного ставлення до явищ і предметів навколишньої дійсності.

Ключові слова: естетичні цінності, естетичне виховання, естетичний смак, сучасний бальний танець, майбутній вчитель хореографії, студент-хореограф, бальна хореографія.

The article describes the conditions favorable for the improvement of the educational process of a student-choreographer with a view to the effective formation of aesthetic values by means of modern ballroom dance. The influence of aesthetic education on the comprehensive harmonious development of a future specialist in choreography, the importance of the development of aesthetic taste, formation of aesthetic ideals, views, beliefs, aesthetic attitude to phenomena and objects of the surrounding reality have been considered.

The influence of aesthetic education on the comprehensive harmonious development of a future specialist in choreography, the importance of the aesthetic aspect in ballroom dance classes, the importance of applying situations of success during the educational process as a method of educating the personal qualities of a student-choreographer have been considered. The modern ballroom dance is distinguished as one of the types of choreographic art, serving as an effective means of musical and plastic, artistic and aesthetic, sports and physical, emotional, versatile development and education of the personality of the future teacher of choreography.

The article states that ballroom dance is an important means of upbringing, since in all its forms and manifestations it implements educational function through: development of emotional and logical perception of the surrounding reality; formation of aesthetic tastes, ideals, views, beliefs, aesthetic attitude to phenomena and objects of the surrounding reality; stimulation of cognitive activity and autonomy, development of creative abilities and skills. The problem of future teachers training, the formation of creative

potential, the development of their creative abilities, although many psychological and pedagogical research is devoted, but this issue is insufficient and needs further scientific research.

Keywords: *aesthetic values, aesthetic education, aesthetic taste, modern ballroom dance, future teacher of choreography, student-choreographer, ballroom choreography.*

Бальний танець є найбільш масовою і загальнодоступною формою спілкування молоді з основами танцювальної хореографії. Він завжди був і є одним із засобів невербальної комунікації. «Мова тіла, пластики та руху» розкриває художню культуру різних часів і народів. В наш час зразки хореографічного мистецтва, зокрема бального танцю, не тільки втілюють ідеали гармонії та краси, але й є відображенням проблем нашого суспільства. Тому, на сьогодні функція танцю – це не тільки приємне заняття у вільний час, але і формування естетичних цінностей в молодого покоління, зокрема в майбутніх вчителів хореографії.

Значення танцю в системі освіти і виховання досліджувались у працях М. Боголюбської, З. Гуцу, Н. Дем'яненко, В. Косяк, О. Отич, Л. Цветковою та ін.

Хореографічну освіту у закладах вищої освіти у різних ракурсах досліджували науковці Т. Благова, О. Бурля, Н. Терешенко, О. Філімонова та ін.

Особливості фахової підготовки майбутніх учителів хореографії у своїх наукових працях розглядають Л. Андрущук, О. Бережна, Т. Богачова, С. Куценко, Т. Сердюк та ін.

До проблеми естетичного розвитку підростаючого покоління засобами хореографічного мистецтва зверталися сучасні науковці – В. В. Денисенко, В. А. Кармановська, С. М. Соколовська, О. А. Комаровська та ін.

Дослідження вчених доводять, що роль танцю є значущою в системі освіти і виховання та сприяє зростанню професіоналізму майбутнього педагога-хореографа.

Мета статті – розглянути процес формування естетичних цінностей в майбутнього педагога хореографії засобами бального танцювального мистецтва. Актуальність теми зумовлена посиленням уваги до питань, пов'язаних із професійним рівнем творчої особистості майбутніх педагогів.

Вища освіта в Україні на сучасному етапі, в тому числі і хореографічна, перебуває на стадії модернізації, що передбачає розвиток сучасних альтернативних моделей особистісного та професійного розвитку майбутніх педагогів-хореографів та вимагає від студентів ВНЗ, слухачів підготовчих курсів, абітурієнтів, належної компетентності у сфері теоретичних знань про природу мистецького твору та образу, естетичний

вплив на людину тощо. Засвоєння понять та термінів об'єктивується усвідомленням мистецьких явищ і процесів, що допомагає сформуванню аналітичних вміння, виробити правильні ціннісні орієнтири, збагнути духовний досвід людства.

Щоб цього досягти, потрібно для початку зрозуміти сутність поняття «естетичні цінності». В навчальному посібнику «Естетика» Л. О. Смержа визначено, що «естетичне має статус аксіологічного, воно – царство цінностей, саме тут вони найбільш сконцентровані і найбільш зримо проявляються і функціонують». Тобто, цінністю для людини є все те, що є для неї благом, добром, красою і здатне задовольняти її потреби в самоутвердженні і функціонуванні як родової істоти.

Як значиме і потрібне, цінність є свідченням досягнутого рівня культури суспільства і включення індивіда в предметні (матеріальні чи духовні) відносини і зв'язки, слугує стимулом у його життєдіяльності і орієнтиром у поведінці.

Саме в цінності зафіксоване життєво важливе і зорієнтоване на бажане, на світ, яким він має бути, і на людину, якою вона повинна стати. Залежно від змісту і характеру цінностей людина може відчувати піднесеність і окриленість, а може відчувати себе пригніченою і занепасти духом. Сфера цінностей створює особливу культурно-історичну реальність. У цінностях бачать ціль і засоби культуротворчої діяльності людини, а в культурі – перетворення людиною себе і свого світу відповідно до певних цінностей. Цінності є ядром культури, квінтесенцією всього досягнутого у всіх сферах суспільної діяльності людини.

Процес усвідомлення значимості (ваги) об'єкта (предмета) для людини відповідно до певної цінності називається оцінкою, якимось специфічним, не гносеологічним продуктом, що обумовлюється і двонаправленістю ціннісної орієнтації – на об'єкт і на самого суб'єкта, і «обернутістю» одержаної інформації на тих, хто оцінює. Цілі, інтереси, мотиви, вчинки – все це залежить від цінностей, ієрархія яких будується за їх значимістю в життєдіяльності людини. Увінчує ієрархію цінностей певної сфери людської життєдіяльності ідеал як особливий «згусток суспільних відносин», що вбирає в себе інші цінності і згуртовує їх у певне спеціалізоване ціле, водночас залежачи від своїх складових [7, с. 83].

Бальний танець, як зазначає О. Єфімчук, – це феєрверк почуттів та емоцій, спроможний розкрити красу людського тіла, надати естетичну насолоду, подарувати позитивний настрій. Він не тільки сприяє пластичному розвитку та навичкам партнерської співпраці, а є важливим засобом формування естетичної, хореографічної культури [1, с. 95–100].

За твердженням Н. Терешенко, естетичне виховання призначене коригувати формування особистісних характеристик особистості. Так, роль бального танцю в освітній системі можна визначити як цілеспрямовану духовну і практичну діяльність з формування в

особистості активної життєвої позиції.

Бальний танець здатний реалізувати функції естетичного виховання шляхом розвитку емоційно-логічного сприйняття соціальної дійсності; формування естетичних смаків, ідеалів, поглядів, переконань, етичного ставлення до танцювальної діяльності; стимулювання самостійності та розвиток творчих здібностей; пробудження здатності відчувати інтереси, потреби і бажання; формування здатності передавати художній образ у творчій діяльності; розвиток здатності особистості до сприйняття цілісної картини світу, прагнення до примноження світового досвіду [10, с. 210].

Здатність до інтерактивної взаємодії є дуже важливою якістю особистості і чим більш розвинутою є ця здібність, тим більш одухотвореною є особистість. Мабуть, саме тим можна пояснити ту колосальну фізичну віддачу, яку демонструють партнери у бальному танці, і ту духовну піднесеність, яка так виразно відбивається в їх очах. Саме ця духовність надає бальному танцю естетичне забарвлення, перетворюючи його на прекрасне видовище, яке приносить естетичне задоволення не лише глядачам, а й самим виконавцям.

Не дивлячись на явний спортивний аспект саме спортивних бальних танців, в них все ж переважає естетична площина, присутній естетизм.

Естетизм (від гр. *aisteticos* – чуттєво сприйманий) – культ прекрасного в мистецтві й житті, визнання вищою цінністю життя абсолютної Краси (це слово прихильники естетизму часто пишуть з великої літери), а насолоду нею – його сенсом: «Сенс життя – у Мистецтві!» (О. Уайльд).

Для мистецтва естетизму характерні витонченість та іронічність, манірність і стилізація. У художній творчості та літературі естетизм сповідував ідею «чистого мистецтва» (або «мистецтва для мистецтва») [9, с. 19].

Жоден напрям мистецтва не має такої незміряної кількості можливостей для духовного, гармонійного та фізичного розвитку людини, для її повноцінного естетичного вдосконалення, як хореографія. В танцювальному мистецтві окремий щабель та перевагу займає бальний танець. З одного боку, він, як класичний та народний танець, розповідає про реальні явища події, а з іншого – відображає внутрішню сутність людини, її почуття, настрій, емоційний стан.

Танцювальна діяльність спрямована на спрощення контактів між людьми, подолання комплексів у спілкуванні та прояв дійсних переживань. Бальний танець дозволяє долати перешкоди умовностей слів, творчо відноситися до людей. В ньому простежується зв'язок між рухом і розумом, а також між танцем та інтелектом [3, с. 77].

Програма вивчення сучасних бальних танців побудована на принципі «від простішого до складнішого», тому партнерська взаємодія при вивченні фігур бального танцю надважлива, адже партнери без слів мають відчувати одне одного при виконанні більш складних елементів

танцювальної лексики.

Сучасний бальний танець – це вид невербальної комунікації (виключаючи момент, коли вивчаються основні кроки), що здійснюється через рух та взаємодію частин тіла партнерів. Цього навряд чи вдалося б досягти без виховання та вихованості особистості.

В посібнику О. Рудницької «Педагогіка: загальна і мистецька» зазначено, що виховання – це процес впливу на суб'єкт з метою засвоєння ним знань про соціальні норми та цінності, що склалися у суспільстві. Їх перетворення в особистісні переконання та набуття досвіду застосування у власній поведінці. Результатом є вихованість студента [5, с. 17].

Спираючись на це твердження, можна зробити висновок, що нечемні партнери не зможуть створити достойну танцювальну пару, так як непорозуміння заберуть всі сили (як фізичні, так і моральні) на вияснення недоречностей і кпинів.

Магія бальних танців заключається в тому, як люди можуть рухатися настільки повітряно, ніби вони не торкаються підлоги. Це лише оптична ілюзія, що напрацьовується роками завдяки натхненній наполегливості обох партнерів. Слід пам'ятати, що бальні танці – це історія про благородство, лоск і ввічливість.

Не менш важливим у формуванні естетичних цінностей особисті є розвиток естетичного смаку засобами сучасного бального танцювального мистецтва. Адже творча особистість, позбавлена цієї якості, не може вважатися повноцінною.

Естетичний смак, зазначено в словнику літературознавчих термінів, – це здатність людини творити предмети за законами краси, а також уміння виділяти, знаходити, розуміти і оцінювати естетичні властивості явищ природи, суспільного життя і творів мистецтва. Естетичний смак – історично зумовлена здатність людини, яка породжується суспільною практикою, насамперед творчою діяльністю особистості [8, с. 140].

Бальний танець є важливим засобом виховання, оскільки у всіх своїх формах і проявах реалізовує виховну функцію через: розвиток емоційно-логічного сприйняття навколишньої дійсності; формування естетичних смаків, ідеалів, поглядів, переконань, естетичного ставлення до явищ і предметів навколишньої дійсності; стимулювання пізнавальної активності та самостійності, розвиток творчих здібностей та вмінь. Освоєння латиноамериканської програми виховує здатність самостійного судження на основі естетичних поглядів, європейські танці сприяють розвитку артистичних здібностей – компоненту, що визначає рівень виконавської танцювальної майстерності [4, с. 8].

«Прекрасне пробуджує добре, – стверджував К. Д. Ушинський, – збудить у людини ширий інтерес до всього корисного, високого і морального і ви зможете бути спокійним, що вона завжди збереже людську гідність. У цьому повинна бути мета виховання і навчання» [11, с. 306–307]. Згідно Національної доктрини розвитку освіти України в XXI столітті

головною метою національного і громадянського виховання є формування розвиненої духовності, художньо-естетичної культури [2, с. 22–25].

Одним із засобів досягнення цієї мети є власне бальний танець, динамічний за своєю природою, є творчим за сутністю. Він максимально відображає складний діапазон людських емоцій, думок, установок і, крім того, позитивно впливає на них через систему рухів, що здійснюються у швидкому темпі [3, с. 77].

Бальна хореографія підсвідомо пов'язана з могутньою культурою, яка присутня в кожній людині. Через призму танцювальних рухів і взаємодію в парі пробуджується культурно-історичне мислення. І саме воно спонукає людей займатися саме бальними танцями. Це можна назвати сучасною культурою, що робить людину кращою, піднесеною, натхненною, а разом з тим і формуються естетичні цінності в кожній особистості.

Свідоме засвоєння знань про бальну хореографію як виду танцювального мистецтва перебуває у прямій залежності від уміння застосовувати одержані знання в процесі творчої діяльності. Адже саме практична діяльність у процесі засвоєння знань з бального танцювального мистецтва, при якій взаємодіють розум, воля та взаємодія партнерів, є основою творчого та естетичного розвитку особистості майбутнього педагога з хореографії. Чим більше розширюється, ускладнюється практична художньо-творча діяльність, тим активніше іде процес формування художньо-естетичних інтересів, розвитку всіх сил, здібностей студентів.

Варто зазначити, що важливою умовою естетичного виховання є використання в процесі занять хореографією активних методів. Сучасне хореографічне мистецтво, ґрунтуючись на танцювальних традиціях, які склалися впродовж багатьох віків, має дуже великі можливості у використанні різних методів впливу на особистість: вправи, ігри (музично-пластичні, імітаційно-ігрові та сюжетно-рольові), метод творчої імпровізації, створення танцювальних комбінацій, етюдів тощо [6, с. 128].

Саме тому під час вивчення дисципліни «Теорія і методика сучасного бального танцю» студентам-хореографам пропонується навчальний теоретичний і практичний матеріал, що передбачає вивчення основних рухів сучасних бальних танців та виконання різних танцювальних варіацій в стилі танцю, що вивчається (як запропонованих викладачем, так і створених студентом самостійно) з метою вироблення у студентів творчого підходу до проведення уроків і створення танцювальних композицій.

Саме творчий процес створення власних танцювальних композицій спонукає майбутнього педагога-хореографа поринути в глибини історії того чи іншого бального танцю; робота на музичним матеріалом виховує естетичний смак, а постановочна робота будується на взаємодії, взаємоповазі учасників танцювальної композиції, які будуть формувати

естетичні цінності особистості студента-хореографа.

Підводячи підсумки, можна стверджувати, що бальний танець впливає на інтелектуальну, пізнавальну, моральну сферу особистості, що є підґрунтям для формування в неї здібностей, потреб і є важливим засобом виховання ціннісного ставлення до себе і навколишнього світу. Тому, безумовно, вивчення теорії і методики сучасного бального танцю в комплексі з іншими хореографічними дисциплінами формує у майбутніх вчителів танцю естетичні цінності та впливає на їх естетичний розвиток.

Не дивлячись на багаточисельні дослідження впливу занять хореографією на естетичний розвиток студентів-хореографів, формування в них естетичних цінностей, естетичне виховання саме засобами бальних танців вивчено недостатньо, що і стане предметом подальших наукових досліджень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Єфімчук О. М. Специфіка професійної підготовки вчителя хореографії у педагогічному ВНЗ. *Педагогічний дискурс*: зб. наук. праць / гол. ред. І. М. Шоробура. Хмельницький: ХГПА, 2012. Вип. 13.
2. Національна доктрина розвитку освіти у ХХІ ст. *Освіта України*. 2001. № 1. С. 22–25.
3. Павлюк Т. С. Сутність і багатогранність бального танцю як феномену хореографічного мистецтва. *Культура народів Причорномор'я*. 2008. № 144. С. 75–78.
4. Регаццони Г. Латиноамериканские танцы / пер. с франц. М.: БММ АО, 2001. 192 с.
5. Рудницька О. П. Педагогіка: загальна і мистецька. К., 2002. 270 с.
6. Сизоненко В. А. Естетичне виховання молодших школярів засобами бальної хореографії. *Естетичні засади розвитку педагогічної майстерності викладачів мистецьких дисциплін*: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. з Міжнар. участю (Умань, 17–18 травня 2017 р.) / Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, факультет мистецтв; [ред. кол.: Терешко І. Г. (гол. ред.), Калабська В. С. (відповід. ред.) [та ін.]. Умань: ВПЦ «Візаві», 2017. С. 126–130.
7. Сморгж Л. О. Естетика: навч. посіб. К.: Кондор, 2005. 334 с.
8. Словник літературознавчих понять і термінів: посібник / уклад. І. Коровченко. Катеринопіль, 2014. 59 с.
9. Словник літературознавчих термінів. Київ: Наукова думка, 1966. 272 с.
10. Терешенко Н. В. Естетичне виховання засобами бальної хореографії в системі освіти. *Особливості роботи хореографа в сучасному соціокультурному просторі*: матеріали I Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ 19 травня 2016 р.). / упоряд. В. С. Нечитайло. К.: КНУКіМ. С. 209–214.
11. Ушинський К. Д. Вибрані педагогічні твори: у 2-х т. / за ред. В. М. Столетова. К.: Рад. школа, 1983. 360 с.